

NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Naturvetenskapliga fakulteten

Katarina Rask
Fakultetssekreterare
0766-229884
katarina.rask@science.gu.se
Organisationens e-postadress: registrator@gu.se

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se
ola.goransson@regeringskansliet.se

Remissvar - Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa - förslag från Europeiska kommissionen

Naturvetenskapliga fakulteten har för Göteborgs universitets räkning getts möjlighet att granska Europeiska kommissionen förslag. Remissvaret behöver skickas in till Klimat- och näringslivsdepartementet senast den 15 maj 2023.

Forskare från Naturvetenskapliga fakulteten samt från Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet har bidragit med synpunkter.¹ Naturvetenskapliga fakultetens dekan har 2023-05-09 beslutat avge följande yttrande.

Generella synpunkter

Göteborgs universitet anser att det nya förslaget till direktiv utgör en tydlig förbättring av EUs luftvårdsarbete jämfört med existerande lagstiftning. Att skärpa bindande gränsvärden till de nivåer som lades fram av WHO 2021 och utökad övervakning av flera viktiga föroreningar skulle dock göra förslaget betydligt bättre. En anpassning till WHO:s riktlinjer för luftkvalitet bör ske så snart som möjligt då en minskning av luftföroreningshalterna skulle ha stor positiv effekt på människors hälsa i Sverige och världen.

Specifika synpunkter

Hösten 2022 presenterade EU-kommissionen ett förslag till nytt direktiv för luftkvalitet och renare luft i Europa. Avsikten är att det skall ersätta två äldre direktiv (från 2004 och 2008), vilket innebär en samordningsvinst och en väsentlig uppdatering av de tidigare, nu föråldrade direktiven. Vidare innebär det nya förslaget en modernisering genom att skapa tydliga kopplingar till EUs övriga miljöarbete, såsom den europeiska nya given från 2019. Detta är av värde för att skapa en mer enhetlig miljöstrategi inom unionen.

År 2021 presenterade FNs Världshälsoorganisation (WHO), baserat på en omfattande genomgång av existerande vetenskaplig litteratur, reviderade nya riktlinjer för luftkvalitet

¹ Yttrandet bygger på synpunkter lämnade av Håkan Pleijel, institutionen för biologi och miljövetenskap samt Leo Stockfelt och Peter Molnár, Arbets- och miljömedicin, Göteborgs universitet

(WHO Global Air Quality Guidelines), som i många fall utgjorde skärpningar jämfört med de som presenterades 2005. I det nya förslaget till EU-direktiv har WHO:s reviderade riktlinjer varit utgångspunkten. Förslaget till nytt direktiv innebär flera betydande skärpningar jämfört med tidigare, exempelvis för de mycket viktiga luftföroreningarna PM_{2,5} och kvävedioxid (NO₂), vilket är bra och innebär ett viktigt steg i riktning mot mindre hälso- och miljöskador från luftföroreningar i Europa. Man har dock på flera punkter valt att göra avsteg från WHO:s riktlinjer genom att föreslå mindre stränga värden i direktivet. Exempelvis är de gränsvärden (årsmedelvärde) som föreslås 10 µg/m³ respektive 20 µg/m³ för PM_{2,5} och NO₂ (BILAGA I, sid 1 i förslaget till nytt direktiv) medan motsvarande värden i WHO:s förslag är 5 µg/m³ respektive 10 µg/m³. EUs befolkning hade fått ett betydligt starkare skydd mot hälsoskador från luftföroreningar om man ökat ambitionsnivån och skärpt de bindande gränsvärdena för olika luftföroreningar till de nivåer som anges i WHO:s riktlinjer från 2021.

I det nya förslaget till direktiv pekas ultrafina partiklar, sot och ammoniak ut som luftföroreningar vilka är av särskild betydelse för hälsa och miljö i ett framtidsperspektiv. Detta är en välgrundad bedömning. Frågan är om förslagen till övervakning av dessa föroreningar i direktivet är tillräckligt omfattande. Högre krav på medlemsstaterna att övervaka dessa viktiga föroreningar skulle påtagligt kunna bidra till ett bättre kunskapsunderlag för att med ännu större säkerhet bedöma de risker de utgör för människor och natur inom EU.

Synpunkter på specifika punkter:

Punkt 16

Vi föreslår att det fastställs även gränsvärden för ozon (O₃) då ozon har konsekvenser för både människors hälsa och påverkan på grödor.

”...bör det fastställas gränsvärden för koncentrationen av svaveldioxid, kvävedioxid, partiklar, bly, bensen, ozon, kolmonoxid...”

Punkt 7

Vi föreslår att texten ändras till att EU-kommissionen skall beställa en oberoende granskning av vetenskapliga bevis avseende föroreningars effekt på människors hälsa, tex av WHO.

Artikel 1

Vi föreslår att ”*bidrar till en giftfri miljö senast 2050*” ändras till 2030.

Artikel 4

Urbana bakgrundsplatser: platser i tätortsmiljö där nivåer är representativa för den allmänna tätortsbefolkningens exponering.

Vi föreslår att man tydliggör att detta inte endast berör platser där trafiken står för ett betydande lokalbidrag utan även omfattar platser där lokal fastbränsleledning för uppvärmning av bostäder förekommer.

Artikel 13

Även här anser vi att ozon skall läggas till listan av föroreningar.

Artikel 19:1

Vi föreslår att ”*Om luftens föroreningsnivåer i vissa zoner överskrider något gränsvärde som anges i avsnitt 1 i bilaga I, ska medlemsstaterna upprätta luftkvalitetsplaner för dessa så snart som möjligt och senast två år efter det kalenderår under vilket överskridandet av ett gränsvärde registrerades. Dessa luftkvalitetsplaner ska ange lämpliga åtgärder för att klara det berörda gränsvärdet och hålla perioden av överskridande så kort som möjligt, och under*

inga omständigheter längre än tre år från utgången av det kalenderår då det första överskridandet rapporterades.

Omformuleras till: "Om luftens föroreningsnivåer i vissa zoner överskrider något gränsvärde som anges i avsnitt 1 i bilaga I, ska medlemsstaterna upprätta luftkvalitetsplaner för dessa så snart som möjligt och senast två år efter det kalenderår under vilket överskridandet av ett gränsvärde registrerades. Dessa luftkvalitetsplaner ska ange alla lämpliga åtgärder för att klara det berörda gränsvärdet och hålla hälsoeffekterna relaterade till överskridandet så låga som möjligt och hålla perioden av överskridande så kort som möjligt, och under inga omständigheter längre än tre år från utgången av det kalenderår då det första överskridandet uppmättes.

När överskridanden av gränsvärden kvarstår under slutet av det andra kalenderåret efter att överskridandet uppmättes ska medlemsstaterna uppdatera luftkvalitetsplanen och åtgärderna i den och vidta ytterligare och mer effektiva åtgärder under det påföljande kalenderåret för att hålla perioden av överskridande så kort som möjligt."

Artikel 20:2

Vi ser inte att det finns någon anledning att stryka "fartyg som ligger i hamn" då de kan ha betydande utsläpp.

Annex 1, sektion 1, tabell 1

Vi föreslår att för PM_{2.5} ändras "1 dag 25 µg/m³ får inte överskridas mer än 18 ggr per kalenderår, Kalenderår 10 µg/m³" ändras till "1 dag 15 µg/m³ får inte överskridas mer än 3 ggr per kalenderår. Kalenderår 5 µg/m³"

Samt: För PM₁₀ "1 dag 45 µg/m³ får inte överskridas mer än 18 ggr per kalenderår. Kalenderår 20 µg/m³" till "1 dag 45 µg/m³ får inte överskridas mer än 3 ggr per kalenderår. Kalenderår 15 µg/m³"

Samt: För Kvävedioxid (NO₂) "1 timme 200 µg/m³ får inte överskridas mer än en gång per kalenderår 1 dag 50 µg/m³ får inte överskridas mer än 18 ggr per kalenderår. Kalenderår 20 µg/m³" till "1 timme 200 µg/m³ får inte överskridas mer än en gång per kalenderår 1 dag 25 µg/m³ får inte överskridas mer än 3 ggr per kalenderår. Kalenderår 10 µg/m³"

Alla ovanstående motiverade med bedömningen i WHO AQG 2021

Samt: Bly (Pb) "Kalenderår 0,5 µg/m³" till "kalenderår 0.05 µg/m³". Då hälsoeffekter har visats även under 0.5 µg/m³.

Även för flera av de andra gränsvärdena skulle folkhälsan gynnas av att de sänktes ytterligare.